

Tartalom

Nagyünnepi imarend 5784 2

Töltsük együtt a zsidó év leghöszöntebb napjait!

Éberség, tudatosság – és a lélek elszámolása 3

*Az első lépések a jámborság felé vezető létrán:
a tudatosság felébresztése,
az őszinte szembenézés saját magunkkal*

Mérhető-e a vallásosság? 5

*Van-e egyáltalán értelme
a „ki a vallásosabb”-kérdéskörnek?*

Rajz: dr. Farnadi-Jeruzálmi Michá rabbi. Köszönjük!!

Egy gondolat a hetiszakaszról

**„Mert közel van hozzád a dolog, nagyon: a szádban és a szívedben, hogy megcselekedd.”
(Mózes 5., 30:14)**

Talán az egyik leginkább szívhez szóló biztatást találjuk a mostani hetiszakaszban: a Tóra maga tanúskodik arról, hogy az mindnyájunk személyiségéhez illeszkedik.

Nem arról van szó, hogy a Tóra is egyfajta „hobby”, ami egyeseknek való, másoknak nem. A Tóra sokrétű, sokoldalú, és többretegű – bárki felfedezheti benne a sajátját.

Nemhiába mondjuk minden csendes imádságunk legvégén: „*add meg részünket a Tórád-ban [tén chelkenu betorátechá]!*”

Ezt azért kérjük, mert tudjuk, hogy mindenkinek megvan a Tórában a maga része: egy olyan kombináció és stílus, ami kifejezetten őrá szól.

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az *orti.hu* célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

Nagyünnepek a Bét Jehudában 5784 / 2023

Zenés ünnepi készülődés	Szeptember 3.	Vasárnap	16:00
<i>közösségi ráhangolódás a nagyünnepek hangulatára, dallamvilágára, gondolataira</i>			
Sábát Nicávim-Vájélech	Szeptember 8.	Péntek	18:00
<i>Péntek esti tanulás, szombatköszöntés és kidus</i>			
Sábát Nicávim-Vájélech	Szeptember 9.	Szombat	9:00
<i>Szombat reggeli ima és Tóraolvasás</i>			
Szlichtot	Szeptember 9.	Most szombat este!	21:30
<i>bocsánatkérő imádságok első estéje, több közösséggel együtt a Rumbach zsinagógában</i>			
Erev Ros Hásáná	Szeptember 15.	Péntek	18:00
Ros Hásáná 1. reggel	Szeptember 16.	Szombat	9:00
Sábát Háázinu	Szeptember 22.	Péntek	18:00
<i>Péntek esti tanulás, szombatköszöntés és kidus</i>			
Sábát Háázinu	Szeptember 23.	Szombat	9:00
<i>Szombat reggeli ima és Tóraolvasás</i>			
Kol Nidré	Szeptember 24.	Vasárnap	18:00
Jom Kipur reggel	Szeptember 25.	Hétfő	9:00
Jom Kipur délután	Szeptember 25.	Hétfő	17:30
Erev Szukot	Szeptember 29.	Péntek	18:00
Szukot 1. reggel	Szeptember 30.	Szombat	9:00
Szukot félünnep	Október 5.	Csütörtök	17:30
<i>kötetlen ünnepi közösségi együttlét, örömszene, ropogatnivaló</i>			
Erev Smini Áceret	Október 6.	Péntek	18:00
Erev Szimchát Torá	Október 7.	Szombat	19:00
Sábát Berésit	Október 13.	Péntek	18:00
<i>Péntek esti tanulás, szombatköszöntés és kidus</i>			
Sábát Berésit	Október 14.	Szombat	9:00
<i>Szombat reggeli ima és Tóraolvasás</i>			

Jó beíratást, jó bepecsételtetést!

*Felemelő ünnepeket, tartalmas új évet, felemelkedést
az egész szűkebb és tágabb közösségünk számára!*

Éberség, tudatosság – és a lélek elszámolása

A legutóbbi időben a Bét Jehuda Közösség online tanulásain, a *Meszilát Jesárim* című könyvből tanultunk, és az Omek magazinban is áttekintettük a főbb lépcsőfokokat. Most ezeket szeretnénk egy kicsit közelebbről megvizsgálni.

Az első lépcsőfok Pinchász ben Jáir rabbi létráján a Tóratanulás, ami elvezet az éberséghez. A *Meszilát Jesárim* azonban ezt az első lépcsőfokot kihagyja, és rögtön az éberséggel kezd.

Az ő meghatározásában az éberség nem más, mint a *chesbon nefes*, azaz a léleknek az elszámolása. Az éberség az a fajta tudatosság, ami által az ember eltávolodik a rossztól.

Belépő szint a fejlődés útjára

Egy fontos alapvetés az egész könyv, valamint minden hasonló etikai [muszár] könyv tanulmányozása során, hogy nem szabad megijedni azoktól a leírásoktól, amik mindent tökéletesnek ábrázolnak.

A kezdő ugyanis hajlamos arra gondolni, hogy ő már az első lépcsőfokot sem lesz képes elérni – ez aztán kezdét szegi a teljes lelki fejlődésének.

Ilyen érzése lehet az embernek amikor éberségről és tudatosságról, tökéletesen tiszta megértésről olvas. Nyilvánvaló, hogy ezzel csak a legmagasabb szintű emberek rendelkezhetnek. Ez inkább feleltethető meg a létra végén található

ruách hákodesnek (magyarul: isteni inspiráció).

Ezzel szemben az éberség egy kezdő, beugró szint csupán, melyet akár „ébredés”-nek is fordíthatnánk. Ennek során tisztába kerülünk a saját helyzetünkkel, jobban megértjük a saját gyenge pontjainkat.

Talán a legnagyobb eredmény ezen a szinten az, hogy **kikerülünk a tagadás állapotából.**

Bármilyen lelki problémánk is van, a fejlődés és a megszabadulás kezdete mindig a probléma érzékelése. Ennek ellenkezője a *tagadás*, amikor be sem valljuk magunknak azt, hogy a probléma valós, hanem a szőnyeg alá söpörjük.

Van egy egyszerű és hatékony módja annak, hogy saját magunkat leteszteljük éberség és tudatosság ügyében: ha akár álmunkból felébredtve is tudjuk azt, hogy

mi az a három dolog, amiben kiemelkedően jók vagyunk, és mi az a három dolog, amiben nagyon rosszak, amit mindenféleképpen ki kell javítanunk.

Aki a teljes értékű vallási életre törekszik, és a Teremtőt szolgálni szeretné, annál ez a fajta önismeret elengedhetetlen követelmény.

Ne legyél túl elfoglalt!

Az éberség szintjére úgy jutunk el, hogyha rendszeresen elszámolunk a lelkünkkel. Nem hagyjuk ezt a nagyünnepi időszakra,

amikor még a hagyománytól legtávolabbi zsidók is elgondolkoznak az elmúlt éven, és azon, hogy min lenne helyes változtatniuk.

Ezzel szemben az a követelmény, amit Rámchál (a könyv szerzője) támaszt ebben a könyvben az az, hogy minden nap elszámoljon a lelkével. Más könyveiben arról is ír, hogy egy órát is szánjon rá, akár naponta, csak erre, és külön ki is hangsúlyozza, hogy **ne csak véletlenszerűen** történjenek meg ezek az események, hanem határozott, előre kijelölt, rendszeresített időpontokban.

Hogyan lehetséges, hogy egy ennyire fontos dolgot, mint a lelkünk elszámolását, ennyire félvállról vegyünk?

A tökéletes kifogás: „nincs rá időm!”

De felmerül a kérdés: ha éppen erre nincs időnk, akkor mire van? Mi lehet fontosabb annál, minthogy azzal tisztába kerüljünk, hogy milyen úton járunk?

Ez persze nem más, mint a *jécer hárá*, a rossz ösztön rossz tanácsa, hogy annyira lefoglalja az embert mindenféle kevésbé életbevágó tennivalóval, hogy csak a legfontosabbra nem jut idejük.

A szerző elmélete szerint, ha erre az egyre képesek lennénk rendszeres időt szánni, akkor pontosan azt az éberséget – a szellemi nyitottságot és figyelmességet szerezhetnénk meg, amivel minden más problémával szembeszállhatnánk.

Ez adja az éberség szintjének egyfajta univerzális jellegét.

Kiút a labirintusból

Ennek a gondolatnak a gyökerét a Zsoltárok könyvében és a Talmudban is megtalálhatjuk:

„Rabbi Jehosuá ben Lévi mondta: mindenki, aki kiértékeli az útjait, kiérdemli, hogy megláthassa a Szent, Áldott Ő segítségét, ahogyan írva van: 'Aki az útját kiértékeli, annak meg fogom mutatni az Örökkévaló segítségét'.” (Moéd Kátán 5a, Zsoltárok 50:23 alapján)

Aki az útjaira odafigyel, az fog igazi segítséget látni. Az „út” egy szimbólum: a szokásokat, módszereket, életfelfogást szimbolizálja.

Ezek azok a „gyökerek”, amik a legmélyebb hatással vannak életünk minden más részére.

Amikor az autópályán haladunk, és egy rossz kanyart veszünk be, vagy nem kanyarodunk le a megfelelő kijáratnál, akkor sokszor akár kilométereket kell megtenni, hosszú kerülőutat, mire az eredeti tévesztést korrigálni tudjuk.

Így lehetséges az, hogy alapvetően jó szándékú emberek is teljesen rossz úton járhatnak, hogyha nem szerzik meg az éberségnek és a lélek elszámolásának ezt az alapvető tulajdonságát, pusztán azért, mert az automatizmusra és a rutinra bízják saját magukat, amin sosem képesek felülemelkedni.

Ez a fajta „felülemelkedés” az a szellemi követelmény, amit a híres labirintus-hasonlat is szemléltet. A régi labirintusokban ugyanis megbíztak egy-egy őrt azzal, hogy középen egy kis

kilátóból figyelje a tévelygőket, és onnan segítsenek tanácsot adni, hogy merrefele juthatnak ki.

A szerző azt mondja, hogy ezek az örök a Bölcsék, akik fentről látják a világot, akik azt a tanácsot adják, hogy „készítsd el a lélek elszámolását” (ld. Bává Bátrá 78b, Mózes 4., 21:27 alapján).

Ha azonban ezt a gondolatot továbbvisszük, azt is mondhatjuk, hogy azáltal, hogy elkészítjük a léleknek az elszámolását, akkor mi magunk is „felülemelkedhetünk”, és fentről láthatjuk az életünket: a labirintust, amiben vagyunk, és azt, hogy hogyan juthatunk ki belőle.

TÁRSADALOM

Mérhető-e a vallásosság? – 1. rész

Vajon mérhető-e a vallásosság? Ez a kérdés többféle ügynek a kapcsán is gyakran visszatér a mai magyar zsidó közbeszédben. Ki számít „ortodox”-nak, ki számít „neológ”-nak? Jobb-e az ortodox, mint a neológ? Számítható-e ortodoxnak a status quo, vagy a haszid?

Nagyon fontosnak tartom azt, hogy a legalapvetőbb tényeket tisztázzuk ebben az ügyben. Hiszen sokaknak nem adatott meg az a lehetőség, hogy rálátást nyerjen a világszerte létező zsidó közösségekre. Sok más országban ugyanis ezek a közösségi határdefiníciók másképpen működnek mint itthon.

Ezért úgy érzem, hogy kötelességem beszámolnom mindarról, amit ezügyben láttam, mivel a Teremtő, valamint tanítóim, segítőim és támogatóim számomra lehetővé tették azt, hogy világszerte több közösségben is megfordulhassak.

A legszembeütőbb különbség az, hogy mást jelent az „ortodox zsidó”

Magyarországon és minden más országban¹.

Világszerte az „ortodox” kifejezés alatt azt értik, hogy „micvatartó, vallásos zsidó”. Ezt elsősorban a szombattartással szokás jellemezni.

Ezzel szemben Magyarországon, ha valaki „csak” szombatot tart, attól még nem fogják ortodoxnak nevezni. Egy „magyar ortodox”-hoz hozzátartozik még – a magyar zsidóság szavajárása és életérzése szerint – sok egyéb külsőség, szigorítás is, amik a törvény szigorú betűjén gyakran túlmutatnak.

Általában véve akkor szokás egy zsidó embert vallásosnak vagy ortodoxnak nevezni, ha három fő törvényt és az ahhoz kapcsolódó részleteket betartja:

Szombat, kóserság, és a családi tisztaság [nidá] törvényei.

A Három Nagy Micva

A szombattartáshoz természetesen hozzátartozik az, hogy az ünnepeket is

¹ Talán nem véletlen, hogy a magyarországi ortodox központi zsinagóga éppen a Kazinczy utcában van, és nem más, mint Kazinczy Ferenc volt az, aki híres esszéjét írta ezzel a címmel: *Ortológusok és neológusok nálunk és más*

megtartja az illető. Természetesen arra nincsen módunk, hogy leellenőrizzük azt, hogy egy ember az a szombaton tilos 39 főmunkának összes részletét betartja. Emiatt általában azt szokás érteni „szombattartó” alatt, aki nem szegi meg a szombat törvényeit nyilvánosan [*befárheszje*].

A kóserság ügyében is természetesen több szint van. Akinek van kóser konyhája, és valamely rabbinak az útmutatásait tartja szem előtt, amikor a kósersággal kapcsolatos kérdései vannak, akkor ő kósert eszik.

A családi tisztaság törvényeihez pedig természetesen hozzátartozik az is, hogy az illető a zsidóságát nemcsak a zsinagógában éli meg, hanem a családjában is. Nem fér bele ebbe a meghatározásba a nem zsidó házastárs. Viszont nélkülözhetetlen eleme az, hogy a ház asszonya havi rendszerességgel látogatja a mikvét, és számontartja azokat a napokat, amikor a férjével való viszonya a fizikai síkról a lelki közelség irányába tolódik el.

Ez a definíció megfelel – például Izraelben – az ortodox, modern ortodox, ultraortodox, vallásos, nemzeti vallásos csoportoknak. Ezen csoportok mindegyike a Tórát, a Talmudot, a törvényeket és a rabbiknak a vezetését magára nézve kötelező, isteni igazságként ismeri el, és nem egyfajta praktikus hagyományként tekint rájuk. Továbbá: ennek a csoportnak a tagjai – legalábbis ideális esetben – egymást is vallásos zsidóknak számítják.

A szkeptikus ember azt mondhatná erre: milyen alapon választunk ki három micvát a 613-ból? **Miért nem mondjuk azt, hogy az a vallásos, aki mindent betart?**

Azért, mert ez nem egy praktikus definíció. Nincsen módunkban leellenőrizni, hogy valaki betartja-e mind a 613 micvát.

Egyébként nem is lehetséges, hogy egyvalaki mindet betartsa, hiszen egyrészt számos micva csak akkor aktuális, amikor áll a jeruzsálemi Szentély, másrészt pedig nem vonatkozik minden micva minden emberre: nőkre, férfiakra, kohénokra, lévítákra, és a nép többi tagjaira.

A három fent említett „micvecsoport” viszont (Szombat, kóserság, családi tisztaság) egyszerű és kézzelfogható definíciót ad. Továbbá, az esetek túlnyomó többségében aki ezeket betartja, az minden mást is betart – ami vonatkozik rá. Miért is ne tenné, ha egyszer a fentiekkel „túl van a nehezen”?

Minek annyi szigorítás?

Ezen felül még két fontos szempont van, ami alapján az ember magát elhelyezheti a vallásosság „palettáján”: a *szigorítások* és a Tórán kívüli *tudományokhoz* való hozzáállás.

Szigorítások ügyében mondhatnánk azt, hogy minek bármilyen szigorítást tartani? Miért nem elég az, amit a Tóra tilt? Miért kell bármiben is egyáltalán szigorúbb véleményt követni.

nemzeteknél. Ő ugyan nem a zsidóságról írt, mindezzel együtt mégsem lehet véletlen, hogy különbség van a „magyar ortodox” és a „nem magyar ortodox” között.

A legegyszerűbb talmudi válasz erre az, hogy ha valamilyen tórai kérdésben adódik kétségünk, például vitatkoznak a rabbik, és nem tudjuk, hogy a szigorúbb vagy a megengedőbb véleménynek van igaza, olyankor szigorítunk [*száfék deorájtá lechumrá*]. Ha pedig rabbinikus a kérdés, akkor a megengedő véleményt követjük [*száfék derábánán lekulá*].

Tehát igenis szükség van a szigorító vélemények követésére, amikor tórai törvény ügyében vitatkoznak a rabbik. Viszont a megengedő vélemény mellett is lehet sokszor érvelni – például olyankor, amikor túl sok szigorítás adódna össze.

Ez természetesen egy nagyon általános elv: túl technikai, és nem veszi figyelembe az egyének közötti különbséget. Hiszen valójában tudjuk, hogy minden ember, minden helyzet más és más. Mivel a Tórában és a magyarázatokban többféle vélemény is megtalálható,

ezért van szükség egy rabbira, aki mérlegelni tud ezek között, és megmondani, hogy az adott térben és időben az adott ember számára melyik döntést helyes követni.

Egyénfüggő az, hogy ki miben szeret, vagy kinek milyen területen helyes „szigorítania”, vagyis bizonyos törvényeket szigorúbban vennie mindenki másnál.

Ha az ember minden ügyben könnyíteni akar, akkor felvetődik a kérdés: vajon hogyan kívánja kifejezni a Teremtője iránti szeretetét? Hiszen ha például a *saját lakásunk* berendezési tárgyairól van szó,

akkor sokszor szívesebben veszünk egy kicsit minőségibb tárgyakat. Ezért például a közelgő sátoros ünnepen, amikor majd megvesszük az ünnepi csokrot, ott sem feltétlenül kell a legolcsóbbat választanunk, hogyha úgy érezzük, hogy ez a szívünkhöz közel álló ünnep.

Ezért helyes, ha az idők során minden egyes embernek kialakul a Tórával egy olyan viszonya, amiben tudja, hogy mi az, amiben ő szigorít.

Ezért nem feltétlenül mérhető a vallásosság mértéke a szigorítások számával. Hiszen lehet, hogy az egyik ember egyik területen szigorít, a másik ember a másikon – ezek pedig remélhetőleg jól tükrözik az ő személyiségvonásaik közötti különbségeket.

Mesélnek egy történetet egy emberről, aki ugyan vallásos zsidó volt, viszont mégis mindig igyekezett a könnyebb végéről megfogni a dolgokat. Minden ügyben ismerte a törvényeket és vitákat, és amikor rákérdeztek, hogy hogyhogya ezt és ezt szabad csinálnia, gyakran válaszolta: van egy olyan vélemény, amelyik megengedi.

Élete végén aztán, mivel egész életében hitű zsidó ember maradt, felkerült a Mennysországba. Ott azonban – legnagyobb meglepetésére – egy kis, sötét szobát adtak csak neki, rozoga asztallal és halvánnyal pislákoló lámpafénnyel.

Amikor megkérdezte, hogy ez meg micsoda, azt a választ kapta: ez a Mennysországból – legalábbis az egyik vélemény szerint!

(folyt. köv.)

Kedves Közösség,

Péntek este köszönt ránk Nicávim-Vájélech hetiszakaszainak szombatja.

Ez lesz az év utolsó szombatja, mely számos különleges esemény közeledtét jelzi – túl azon, hogy a Tórából olyan alapvető témákról olvasunk, mint például a szabad választás elve vagy az idők végezetére jövendölt megtérési „mozgalom”.

Múlt vasárnap délután közösségünkben jó hangulatú „kumsitz”, azaz vidám, közösségi, zenés tanulás és éneklés volt, jelentős érdeklődés mellett. Köszönjük mindenkinek, aki eljött! Aki esetleg lemaradt, YouTube-on visszanezheti! **Szukot félünnepén** – Hosáná Rábá előestéjén – október 5. csütörtök délután 17:30-kor ismét tervezünk egy hasonló (valamivel rövidebb) eseményt.

Most szombat este 21:30-kor mindenkit szeretettel várunk a Rumbach zsinagógába, ahol számos közösség – így a miénk is – közösen ünneplik meg a nagyünnepek nyitóeseményét, a **Szlichot** imák mondásának első éjszakáját (előtte bevezető programmal és tanítással). Az eseményre online ingyen regisztrálni szükséges a bit.ly/szlichot címen.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás péntek este: 18:52-ig (legkorábbi időpont 17:49).

Szombat kimenetele este: 19:56.

A zsinagógában péntek este 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el otthon mind a péntek esti ima után (legkorábban 19:58-kor), mind a szombat reggeli ima előtt (legkésőbb 9:26-ig).

Gut Sábesz, Sábát Sálom!

Az OMEK MAGAZIN II. évfolyam 16., valamint III. évfolyam 1-3. száma

Iszer Jozsef ben Jehudá háLévi

emlékére szentelt adománynak köszönhetően jelenhetett meg.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelkének felemelkedésére!

Davidovics Joszi (Iszer Jozsef ben Jehudá háLévi) számos budapesti közösségben mind az imáknak, mind a tanulásoknak meghatározó alakja, különlegesen kitartó, és másokat is erősítő, stabil oszlopa volt.

Korai vesztesége kézzelfogható úrt hagyott maga után.

„Az igaz ember távozása nyomot hagy: ő volt a város díszje, fényessége, ékessége.” (Rási, Mózes 1., 28:10)